

PAPP ZOLTÁN

A Szentesi Dr. Bugyi István Kórház fejlődése a 19. század végén és a két világháború között

A szerző áttekintést ad Szentés város kórháza létesítésének nehézségeiről, a kórház létrejöttéről az 1873. évi nagy kolerajárvány hatására, és bővüléséről az adott korszakban; kiváló orvos-igazgatóiról, különösképpen pedig a mai névadó, dr. Bugyi István igazgató főorvosról. Bugyi professzor 1931-ben került a kórház sebészeti osztályának élére, 1933-tól volt igazgató főorvos. Nemcsak orvosként volt kiváló, de humanistaként és íróként is szervesen beépült Szentés város életébe. Ismertetése végén a szerző közelebb hozza a kórház névadójának alakját történetek, anekdoták felelevenítésével.

Szentés város közgyűlése már 1837-ben úgy beszélt a városi közkórházról, mint megvalósítandó feladatról. Az anyagi bajok, a forradalmi események, a kormányzat teljes érdektelensége miatt ez nem valósulhatott meg. A városi közkórház ügye nem igen haladt, félretették. 1861-ben HADZSY GYÖRGY városi képviselő javasolta egy „szegény ápoloda” felállítását. Levéltári adatok szerint 1870-ben a városi képviselő testület 1423,- Ft-ot különített el közkórház létrehozására. Ezt három évi heves vita követte, de nem történt semmi. Az 1873-as nagy kolerajárvány azonban Csongrád megyét, ezen belül Szentés várost is elérte és az akkori szentesi lakosságból, mely 29 ezret számolt, 996-an a kolera áldozatává váltak. A megyegyűlés akkori két nagy pártja végre kiegyezett, összefogtak, végre cselekedni kényszerültek.

A város telket, téglát, a lakosság munkaerejét, szaktudását adva megépült a város első 20 ágyas kórháza, melyben jelenleg a bőrgondozó és a tüdőszűrő állomás működik. Ennek az intézménynek az első orvosa, alorvosa, sebésze, belgyógyásza, szülésze, igazgatója, főigazgatója, orvos igazgatója egy személyben DR. LÁSZLÓ VILMOS volt. A kis kórház működött, tevékenysége egyre bővült. 1880-ban „szegény betegek megismerkedvén a kórházi ápolás jótékonyosságával, a kórházat évről-évre midig nagyobb számban vették igénybe”. A kórházban ápolat betegek száma 1884-ben 72, 1885-ben 85, 1886-ban 109, 1890-ben pedig 233 volt. Levéltári adatok szerint 1890-ben a kórházban ápoltakon kívül 1676 szegény beteg kapott ingyenes gyógykezelést és orvosságot, 957-en részesültek himlőoltásban, volt 15 boncolás is. A városban 8 orvostudor, 26 okleveles bába és 4 gyógyszertár működött. Fogorvos nem volt, időnként Pestről érkezett egy-egy fogorvos a városba.

A következő években kiderült, hogy újabb bővítés (24 ágy) is kevés, hisz a kórházban így még nem lehet osztályokat kialakítani, s újabb építkezésre volna szükség. A hatalmas arányú gyermek- és csecsemőhalandóság, a pusztító járványok (vörheny, roncsoló toroklob, kanyaró, influenza, trachoma, tüdőbaj, stb.), az orvosi kezelés hiányában elhalálozott betegek viszonylag nagy száma, mind újabb és hatékonyabb intézkedést tettek szükségessé. 1890-ben megalakult a Vöröskereszt szentesi szervezete, s felmerült egy közfürdő nyitásának gondolata is.

Közben a kórház tovább bővült, 40 felnőtt és 10 gyermek számára lett betegágy. Egyre nyilvánvalóbbá vált azonban, hogy a város nem képes egy nagy és modern kórház terheit vállalni, ezért 1895-ben Szentes városa felajánlotta, hogy kórházát átadja a vármegyének. Erre azonban csak 1900. december 31-én került sor. A helyi sajtóban élénk vita kezdődött, hogy a város átadhatja-e a kórházat a megyének. Az egyébként eltérő politikai elveket valló lapok azonban egyetértettek a legfontosabban: a városnak érdemes átadnia a kórházat, mert úgylis elsősorban szentesi betegeket fognak benne ápolni (Szeged és Hódmezővásárhely nem tartozott akkor Csongrád megyéhez).

A kórház tovább bővült és 1903. március 1-én adták át a kórház emeletes főépületét, melyben belgyógyászat, sebészet volt, valamint gyermekosztály, szülészeti, nőgyógyászat, sőt fertőző részleg is helyet kapott.

A kórház főzőkonyhája szintén 1903-ban, egy vásárolt téglapépületben kapott helyet, melyet átalakítottak. A kórház új igazgató főorvosa DR. RIMELY DEZSŐ lett, aki 1903. február 27-én vette át hivatalát. Közben elkészült a kórház első költségvetése is. Az alispán ezt a belügyminiszterhez terjesztette fel jóváhagyásra. Mindent rendben találtak, csak a gyógyszerkeretet nem (nem a jelenlegi korban, hanem az 1900-as évek elején járunk). A belügyminiszter a gyógyszerkeretet, mely 3900 korona volt, leszállította 3600 koronára, mondván: ez az összeg a gyógyszerészükséglet fedezésére elegendő kell legyen.

1905-ben a kórházban 1150 beteget ápoltak. 1907-ben a kórház igazgatója bejelentette, hogy az előző évben elindított gyűjtés után – mely 2332 koronát eredményezett – lehetőség nyílt egy röntgen-készülék vásárlására, melyet meg is vásároltak. Ezt a készüléket a főépületben állították fel, oda, ahol jelenleg a sebészeti osztály kötözője van. A röntgent csak maga az igazgató használhatta. Ha néha elutazott, a medikusok a kulcsot elcsenték és kipróbálták egymáson, hogyan is lehet vele átvilágítani.

1908-ban a kórházi bizottság a kórház kibővítéséről tárgyalt. A kórházat kettészelő Kurca folyó mellett mintegy 5 katasztrális hold területet vettek, mely a jelenlegi *Szentesi Dr. Bugyi István Kórház* alapja is. 1909-ben, úgymond, bérfeszültség alakult ki az egészségügyi és más dolgozók között, ezért az alispán kérte a belügyminiszter hozzájárulását, hogy az egészségügyi dolgozók bérét emelni lehessen. Ezt akkor, 1909-ben minden további nélkül megkapták, így mind a segédorvosok, mind az orvosok, mind a bábák és a gondnok havi bérét emelték.

A kórház közben tovább fejlődik. 1913-ban végre a belügyminiszter utasítására megindult a tüdőbeteg pavilon építése, melyre 43.800 koronát, illetve vele egyidőben az elmebeteg pavilon építése is, melyre 87.000 koronát terveztek be. A tüdőbeteg pavilont, felépülése után – tekintettel arra, hogy kitört az első világháború – rögtön katonai kórházzá minősítették.

1916-ban a gondok súlyosbodtak, tekintettel arra, hogy a kórház orvosi karának nagy része katonai szolgálatra vonult be. Maga az igazgató is 41 hónapig katonáskodott. A kórház építésének ismételen lendületet adott, hogy az ország 1927-ben un. Speyer kölcsönt vett fel. Ebből a kölcsönből részesült Csongrád megye, illetve a szentesi kórház is, mégpedig 5577 fontot kapott. Az így felvett pénzen 1927 és 1928 között megépült az elme osztály elmaradt része, vagyis az idegosztály másik fele – a nyugtalan elmebetegek épülete – továbbá a kórbonctani helyiségeket és a laboratóriumot is magába foglaló prospektúra. Csak ki szeretném emelni, hogy 1928-ban kórházat úgy építettek, hogy 5 kisebb, kétágyas kórtermet is építettek külön mellékhelyiséggel, fürdőszobával. A kórház területén felépült a Kurca két oldalát összekötő gyalogos betonhíd.

Az alispán 1928-ban bekérte valamennyi megyei kórház ágylétszámát és megállapította, hogy a szentesi a legkisebb. A kórház rekonstrukciója sürgősnek látszott, ezért a vármegye Törvényhatósági Bizottsága Szentesen ülésezett 1928-ban, ahol is úgy döntöttek: kéri a népjóléti és munkaügyi miniszter urat, hogy a kórház alapszabályát módosítva, járuljon hozzá belgyógyászati, sebészeti, elme, venereás, szülészeti-nőgyógyászati, kórbonctani osztály létesítéséhez úgy, hogy azok élére osztályvezető orvosi állások meghirdetésével szakorvosokat állíthassanak.

A sebészeti osztály élére 1931. január 1-től DR. BUGYI ISTVÁNT nevezték ki, aki 1933-tól a kór-

ház igazgató főorvosa is lett. Új pavilonokat, épületeket, kiszolgáló egységeket építettek, aminek hatására az Alföld közepén „szellemi műhely” jött létre akkor.

Dr. Bugyi István az elmúlt évtizedekben szervesen beépült Szentes város kultúrtörténetébe. A nagyszerű orvos, a humanista, a kiváló sebész, az író, a tudós az élet sok területén hagyta itt keze nyomát. Hálával emlékeznek rá a még élő betegek, munkatársai, tanítványai és azok tanítványai, a szentesiek. A mai kor emberének is példaértékű lehet, hogy születési rendellenességeit – nyúlajkát és farkastorok rendellenességet – milyen derűsen, optimistán, némelykor öniróniával fogadta. Nyúlajkát még gyermekkorában megoperálta a kor iskolateremtő sebésze, HERCZEL MANÓ, de farkastorka miatt jellegzetes „nasalis” hangja élete végéig elkísérte. Talán ennek is köszönhető, hogy a Szegedi Tudományegyetem 1946-ban felajánlott Sebészeti Tanszékét nem fogadta el, majd később a Debreceni Tanszékét is visszautasította. Szentesnek ez így volt jó, de a magyar sebészet számára veszteséget jelentett.

Életrajzi adatait, munkásságát, könyveit, közleményeit nagyon sokan ismerik, ezért ennek ismertetésétől talán eltekintenek, viszont ha megengedik, néhány érdekességet szeretnék Önöknek röviden elmondani, amely Dr. Bugyi István professzor nevéhez fűződik.

Dr. Bugyi István köztudottan babonás ember volt, nem szerette a 13-as számot. 13-án sosem operált, ekkor műtéteket nem írtak ki számára. Ha véletlenül a 13-a péntekre esett, akkor operált, hisz ez a nap – mármint a péntek – a szerencsés napjainak egyike volt. A történet az 1939-es évekre nyúlik vissza, amikor Berlinben a Német Sebésztársaság évi Tudományos Ülésén vett részt, mint az előző években mindig. Az egyik ruhatárban a 13-as számú bilétát kapta, amit nem fogadott el. Átment a másikba, ahol szintén a 13-as számú jeggyel örvendeztették meg. A szállodában a szobaszáma is 13-as volt. Az előadóteremben diagnosztizálta még reggel az akut vakbélgyulladást saját magán. Mercédészébe ülve elindult Budapestre, de itt már rosszul lett. A János Kórházba – korábbi munkahelyére – ment. Innen hazatelefonált Szentesre tanítványának és barátjának, DR. MIHAILOVICS LEHELNEK, hogy néhány óra múlva mentővel egy „illusztris” vendég fog érkezni akut vakbélgyulladással és kérte kollegáját, hogy operálja meg. El lehet képzelni a tanítvány csodálkozását, amikor a mentőből a professzor szállt ki. Mielőtt Mihailovics doktor eltávolította a gangrénás féregnyúlványt, főnöke még elmondta, hogy azért jött haza Berlinből Szentesre, mert itt saját tanítványa fogja operálni, akiben mindenkinél jobban bízik.

Dr. Bugyi István hírneve csúcsán is szerény ember maradt, azonban ezt sokan félreértették. Az egyik alkalommal egy ismeretlen férfi kereste fel a dolgozószobájában. Miután udvariasan köszöntötték egymást, a belépő férfi rögtön a lényegre tért. „Tudja, professzor úr, azért jöttem Önhöz, hogy kölcsönt kérjek, mivel nagy szükségem lenne ezer pengőre”. A professzor néhány másodpercig hallgatott, elővette pipáját, dohánnyal megtömte, majd rágyújtott, „Tudja, én szerződést kötöttem a Bank vezetőjével, ő nem operál, én meg nem adok kölcsön.”

A szentesi kórházban dolgoztak, szereztek maguknak és a városnak hírnevet DR. MÁTÉ KONRÁD és DR. UDVARDY LÁSZLÓ professzorok. Mindketten nagyon jó, ambíciózus orvosok voltak nagy szaktudással, azonban kettőjük viszonya valamilyen oknál fogva olyannyira megromlott, hogy már köszönő viszonyban sem voltak egymással. Ezt látta a kórház igazgatója, Dr. Bugyi István professzor és tudta, felelősséget érzett az iránt, hogy ez nem maradhat így. Tisztában volt vele, hogy egyszerű hétköznapi kibékítés a két nagytörvényű professzor között nem lehetséges, ezért két levelet írt. Az egyiket Dr. Máté Konrád nevében Dr. Udvardy Lászlónak és fordítva azzal, hogy milyen nagyra becsülik egymást, szakmai elhivatottságukat és kár, hogy viszonyuk ennyire megromlott. Mindketten kifejezték elhatározásukat a viszony javítására. A leveleket egy időben kapták meg. A hatás nem maradt el. Néhány nap múlva, amikor találkoztak, nem fordították el a fejüket, mint korábban rendszeren, hanem megemelték kalapjukat, kezét fogtak és valahol a Kurca híd lábánál beszélgetni kezdtek hosszú percekig, majd egyikük dolgozó szobájában ezt folytatták. Az ezt követő időszakban Dr. Bugyi professzor úr szobájában mindketten rendszeres vendégek voltak, ahol a szakmáról, a tudásról, az országról, a vadásatról beszélgettek.

Dr. Bugyi professzor úr két műsort szeretett a TV-ben. Az egyik a Foxi Maxi volt, melyet minden alkalommal megnézett, a másik pedig a foci. A TV-ben minden egyes futballmeccset, ha lehetett, megnézett. Egyszer munkatársaitól megkérdezték, mi az oka annak, mivel magyarázható a Dr. Bugyi professzor körül kialakult misztikum, és egyáltalán ez a sikeres életmű. Természetesen egy-két mondattal nem tudtak rá válaszolni, de mivel munkatársai tudták, hogy nagyon szereti a focit, ezért sporthasonlással éltek. Mondják, hogy egyszer megkérdezték KOCSIS SÁNDORT, az aranycsapat egyik kiválóságát, hogyan tud ilyen nagyszerű fejes gólokat küldeni a hálóba. Válasza nagyon egyszerű volt: „*csak egy kicsit kell mindig magasabbra ugrani, mint a többiek*”.

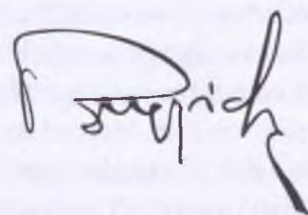
Végezetül még egy gondolatot szeretnék elmondani, hogy egyáltalán miért is van szükség orvostörténeti munkára, miért van szükség az elődök, az ősatyák munkájáról megemlékeznünk? Egy középkori orvostörténeti forrásunk így fogalmazott: „Amiképpen meghalnak az emberek, úgy megy feledésbe tetteik emléke”. Ezért szükséges, hogy ami az utódok feledékenysége következtében kitörlődne, az írás segítségével feléledjen.

A szerző címe:

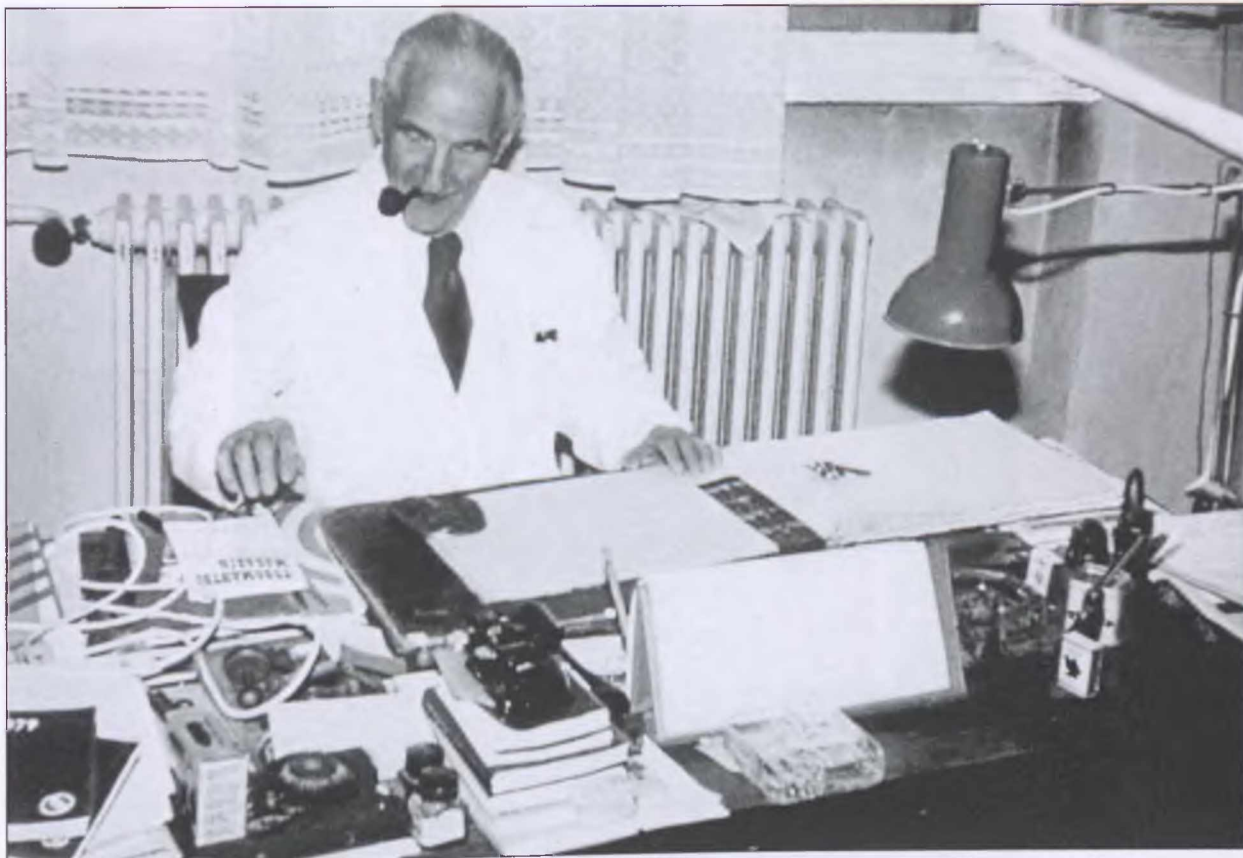
Dr. Papp Zoltán főorvos

Szentesi Dr. Bugyi István kórház

pappzoltandr@index.hu

A szentesi kórház megnyitása után

Dr. Bugyi István munka közben

Kollégáival

Bemosakodás az ún. kék műtőben

Dr. Bugyi István operál

Dr. Bugyi István munkatársaival

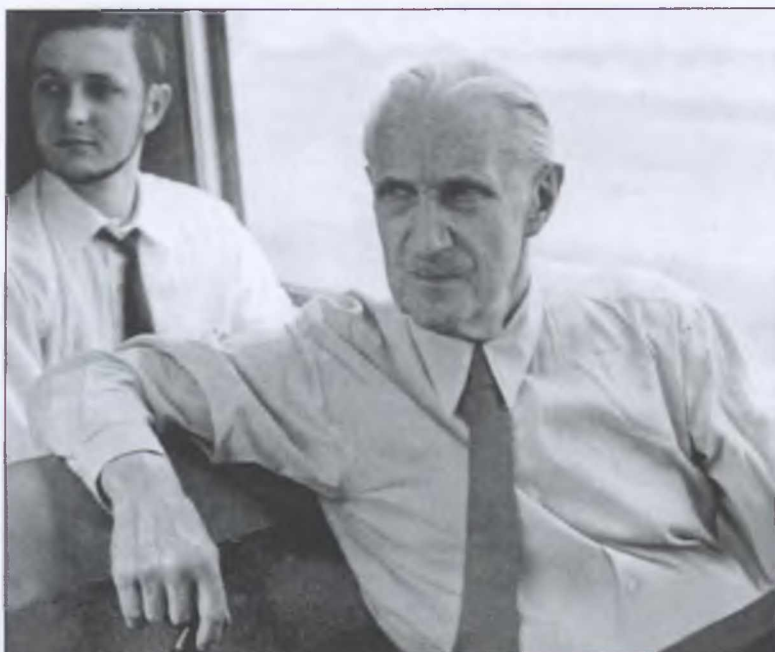

Dr. Bugyi István mellszobra a kórház parkjában

Emléktábla a kórház falán

*Bugyi professzor
utazik*

*A kórház
kápolnája*

A kórház japánkertje